

Laura Kielers tale ved kvindekongressen i Chicago

Taler

Laura Kieler
Forfatter og
kvindesagsforkæmper

Sted

Chicago

Omstændigheder

Kvindekongressen blev afholdt i maj 1893 i Chicago. Efter opfordring havde Laura Kieler tilsendt sin tale, der - oversat til engelsk - blev oplæst og senere trykt og udgivet i Amerika sammen med de øvrige bidrag til belysning af kvindernes sociale stilling rundt om i verden.

Naar jeg her, som en af Repræsentanterne fra Danmark, beder om nogle Øjeblikkes Opmærksomhed, sker det i den Tanke, at denne Verdenskongres for Kvinder netop er det rette Forum, for hvilket enhver som helst kvindelig Stand kan paaregne aabent Øre for dens Interesser, ligesom aabent Hjærte for dens berettigede Fordringer.

I denne Tro altsaa, at intet kvindeligt Arbejde, ingen kvindelig Livsgerning - selv den ubetydeligste - vil være for ringe til at kunne gøre Krav paa Kongressens Deltagelse, vil jeg her tillade mig at tale i de danske, særlig de københavnske Syerskers Navn eller - rettere - i deres Navne, som i Danmark har paataget sig at trække de Forhold, hvorunder de lever, og de Betalingsvilkaar, hvorunder de arbejder, frem for Dagens Lys.

Inden jeg nu gaar over til nærmere at skildre dette Dansk Kvindesamfunds store og betydningsfulde Arbejde i Humanitetens Tjeneste, vil jeg imidlertid forudskikke den Bemærkning, at Hensigten hverken er at drage en Sammenligning mellem de københavnske Syerskers Kaar og Syerskernes i de øvrige evropæiske Hovedstæder i det hele taget - endnu mindre i de amerikanske, lige saa lidt som deraf af drage Slutninger med Hensyn til, hvem der er bedst eller daarligst stillet i økonomisk Henseende, men simpelt og ligefrem blot at konstatere Faktum og give en kortfattet Oversigt over, hvordan den københavnske Syerske kæmper for at skaffe sig det nødvendigste til Livets Ophold.

At jeg her særlig beskæftiger mig med dem frem for andre kvindelige Arbejdere, har dels sin Grund i, at de er saa talrige og Konkurrencen derfor saa meget større, dels i - og det er jo Hovedsagen, at Syerskerne har været Genstand for Dansk Kvindesamfunds ihærdige og omfattende Undersøgelser.

Og nu er jeg ved Sagen selv, og skal i al Korthed søge at give et orienterende Overblik over denne Virksomhed, der blev ledet af Protokolsekretær Svejstrup og pekuniært støttet af Karlsbergfonden.

I Aaret 1888 fattede Dansk Kvindesamfunds Formand, Frøken Kirstine Frederiksen samt Hr. Protokolsekretær Svejstrup den Bestemmelse at ville komme de københavnske Syerskers Arbejderforhold saa nær ind paa Livet som muligt, og, saa vidt det lod sig gøre, lære disse at kende til Bunds.

I den Hensigt lod de trykke en Del Skemaer med forskellige Spørgsmaal. Disse Skemaer sendte de altsaa mo og anmodede Syerskerne om de selv vilde tilføje de ønskede Svar.

Spørgsmaalene var følgende:

14. Spørgsmaal: Arbejdstid, Arbejdssted, Arbejdsløn m. m.

12. Spørgsmaal: Undervisning, Faguddannelse, Lyst til Faget o. s. v.

7. Spørgsmaal om Arbejdets Virkning paa Helbred og økonomisk Uafhængighed.

19. Spørgsmaal om Familieforhold og deres Sammenhæng med Arbejdet.

Endelig tilsidst 12 Spørgsmaal angaaende Kost, Hygge i Hjemmet, Adspredelser, aandelig Paavirkning o. s. v. Det forventede Resultat blev imidlertid ikke naaet, da Syerskerne ikke viste sig i Besiddelse af den fornødne Evne til tilfredsstillende at kunne besvare dem. Saa tog Dansk Kvindesamfund en energisk Beslutning, og Hr. Protokolsekretær Svejstrup tilligemed flere Damer paatog sig den besværlige Gerning selv at gaa om til disse (Undersøgelsen omfattede 834) Syersker, opsøge dem i deres Respektive Hjem og med egne Øjne og Øren forvise sig om, hvad de for deres Øjemeds Opnaelse ønskede at vide.

Her forelaa saa endelig efter 3-4 Aars Forløb et meget vægtigt Materiale, som Hr. Svejstrup senere har bearbejdet.

Af de statistiske Resultater, hvortil Hr. Protokolsekretær Svejstrup saaledes er kommet, fremgaar det, for her blot at holde mig til Hovedresultaterne, at den aarlige Gennemsnitsindtægt er 300-348 Kr. Godt en Fjerdedel har over 400 Kr., henved en Fjerdedel højst 200 Kr., men deraf er der maaske Halvdelen, som ikke anvender hele deres Arbejdskraft paa Syning.

300-348 Kr. er altsaa Gennemsnittet for de ugifte, for Enker er det kun lidt ringere. For de gifte, der har Husvæsen ved Siden af Syning, er Gennemsnittet derimod 200-300 Kr. aarlig.

Aarsindtægten varierer meget efter Alderen, og den bedst stillede Aldersklasse er fra det 20de til det 29de Aar, men det maa jo ganske vist erindres, at denne Klasse indeholder flest ugifte. Fra 50 Aars Alderen er Nedgangen meget stor.

Hvad Fagalderen angaar, det vil sige: Det Antal af Aar, vedkommende har arbejdet i Fagets Tjeneste, opnaas den bedste Løn fra det 16de til det 20de Aar. Først naar 25 Aars Fagalder er overskreden indtræder Nedgangen.

Lønnen paa Systuer er noget bedre end i Hjemmet, men her maa man ikke glemme, at de gifte Syersker i Regelen netop arbejder i Hjemmet.

Resultatet er saaledes, at for Dameskrædersyning, Herreskrædersyning, Kaabesyning og Korsetsyning, det vil sige: alle de Fag, som kræver en Læretid, er Gennemsnitsindtægten 360-380 Kr. om Aaret. Derimod er den til Dels meget ringere for Handskesyning, der læres paa faa Dage, *Vaskning* og Linnedsyning, som allerede er lært i Skolerne, med ét Ord for de Arbejder, der kræver kort eller ingen Læretid.

Af Linnedsyerskerne har over Halvdelen under 300 Kr. aarlig, kun 3 af 22 Maskere har over 200 Kr. Flertallet af Maskerne er gifte og deres Arbejde passer udelukkende for dem, der ikke har lært noget andet.

For fint, hvidt Broderi kan der opdrives henimod 3 Kr. pr. Dag, men her kommer igen den store, uheldige Konkurrence med de mange dannede Damer,

som derved skaffer sig en lille Bifortjeneste - ofte til hvilken som helst Pris, og saa først og fremmest Arbejdsløshedens sorte Spøgelse, der ofte driver de 3 Kr. pr. Dag ned til et Minimum. Kulørt Broderi er elendig betalt.

For deres vedkommende, der arbejder i Familier er Gennemsnitsbetalingen 100-150 Øre pr. Dag med Kost. For saa vidt er disse altsaa bedre stillede, som de har Føden i Tilgift og dertil meget bedre Ernæring, end de selv kunde have Raad til at forskaffe sig.

Jeg beder udtrykkelig bemærket, at hermed ikke menes de selvstændig erhvervdrivende, som arbejder for Privatfolk og derved naturligvis ogsaa har en langt større Fortjeneste.

Inden jeg nu forlader Lønningsforholdene, maa jeg kun tillige gøre opmærksom paa, at Arbejdstiden varierer mellem 8 à 14 Timer.

Tre Fjerdedele har højst 11 Timers Arbejdsdag. Over 14 Timer arbejder de færreste.

Her maa vi imidlertid betænke, at dette virkelig er den sædvanlige Arbejdsdag Aaret rundt, der altsaa kan stige til over 14 Timer. Dette sidste dog kun blandt Hjemmearbejderne. For Syersker hos Familier er Arbejdsdagen i Regelen ikke over 10 Timer. Paa Systuerne har en Fjerdedel over 11 Timers Arbejdsdag, men kun to af disse 12 Timer.

I Hjemmet arbejder 179 af 596 over 11 Timer daglig. Naar nu hertil kommer, at 89 af disse, som ved Syning dog kun arbejder færre Timer, sædvanlig har andet Arbejde, Husgerning, Børnepasning ved Siden af, saa bliver nok det endelige Resultat, at mindst Tredjedelen af Hjemmearbejderne arbejder over de 11 Timer daglig Aaret rundt. Og saa er disse Mødres Nætter mer eller mindre Vaagenætter.

Otte Timer giver naturligvis en ringe Indtægt. Men ellers Stiger Indtægterne ikke med den længere Arbejdsdag. De mindre vel stillede maa arbejde længere for at opnaa den samme Dagløn.

Den daarligst lønnede Gruppe, Maskerne, har den længste Arbejdstid, og de to Grupper, Linned- og Handskesyerskerne, der for Indtægtens Vedkommende

staar under det gennemsnitlige, staar begge over det gennemsnitlige med Hensyn til Arbejdstid.

Naar man sammenligner de forskellige Fag med hverandre, er altsaa daarlig Løn og lang Arbejdstid uadskillelige.

Derimod giver indenfor det enkelte Fag længere Arbejdstid bedre Løn.

Forholdet er naturligvis saa, at der blandt de gifte er flest, som kun har højst 8 Timers Arbejdsdag, nemlig $\frac{1}{4}$, medens dette for de ugifte kun gælder $\frac{1}{15}$ og for Enker $\frac{1}{6}$. At dette er Husgerningens Skyld siger sig selv. Størsteparten af Enkerne har altsaa over 11 Timers Arbejdsdag, det vil sige: henimod en Tredjedel, de gifte over en Fjerdedel og de ugifte henved en Fjerdedel.

Længere Arbejdsdag, større Nød!

Alderen gør heri ingen Forskel. Heldigst stillet er Syerskerne under 20 Aar, slettest de mellem 30-39. Disse udgør saaledes den længst arbejdende Aldersklasse.

Og her kommer vi til disse Arbejderskers Helbred.

Af 834 Syersker har kun 363 godt Helbred.

Helbredstilstanden er absolut daarligst for Hjemmearbejdernes Vedkommende, hvilket er højst naturligt baade paa Grund af den gifte Stand, den overvættes lange Arbejdstid, og de mer eller mindre usunde Boliger.

Hertil maa dog udtrykkelig bemærkes, at Syerskerne paa Systuerne overvejende er yngre Kvinder.

Bedst stillede er i saa Henseende de, hvis Arbejdsdag kun varer fra $8\frac{1}{4}$ til 10 Timer daglig. Over Halvdelen af disse er raske.

$12\frac{1}{4}$ -14 Timers Arbejde derimod opviser det sørgelige Faktum, at af dem har kun lidt over Fjerdedelen godt Helbred, hvorimod betydelig flere daarligt Helbred.

Og nu kommer vi endelig til dem, der arbejder over 14 Timer daglig. Af disse er det dobbelte, ja over det dobbelte Antal syge.

Den eneste Undtagelse fra den Regel, at lang Arbejdstid ødelægger Sundheden, er de, der arbejder højst 8 Timer, hvor de syge gaar op til 50 mod 43. Dette har sin Grund i, at de fleste af disse er gifte, og at mange af dem allerede i Forvejen er saa ødelagte, at det er dem fysisk umuligt at arbejde hele Dagen.

De raskeste er Kaabesyerskerne, Kaskesyerskerne, Dameskræderinderne og Herreskræderinderne.

De svageste er Linnedsyerskerne, Handskesyverskerne og Maskerne.

Resultatet er naturligvis simpelt hen, at de daarligst lønnede Fag giver mest af Overanstængelse, Sulteføde og nedbrudt Helbred.

At forøvrigt Kaabesyerskerne og Kaskesyerskerne i saa Henseende staar bedre end de øvrige Fag, kommer for de førstes Vedkommende af den yngre Alder.

Højere Aarsindtægt og bedre Helbred følges jo ad.

En Sammenligning mellem Helbredet og Arbejdsdagens Længde i *den travle Tid* tyder derimod ikke paa, at lang Arbejdsdag i en kortere Del af Aaret virker særlig ødelæggende paa Sundheden.

Med Hensyn til Alderens Indflydelse paa Sundheden stiller det sig saaledes, at indtil det 24de Aar har over Halvdelen god Helbred. Fra 25-39 Aar mellem $\frac{1}{2}$ og ? og fra det 40 Aar er det ringere, fra det 50 Aar meget ringere.

Og nu er vi ved det meget vigtige Punkt, netop Sagens Kærnepunkt, som Dansk Kvindesamfund saa ihærdigt har søgt at faa opklaret og statistisk fastslaaet.

Hvor meget behøver disse Kvinder for at leve?

Hvor meget giver de ud af deres ofte surt erhvervede Løn for at opholde Livet?

Ja herpaa er det H r. Svejstrup har givet os Svar.

Bedst lever naturligvis, siger han i sine Optegnelser, den ugifte Syerske, der *vel at mærke* kun har sig selv at sørge for.

Hos de gifte Syersker vil Kostens Godhed og Rigelighed naturligvis betinges af Børnenes Antal.

Daarligst situeret er selvfølgelig den ugifte Syerske, der har andre - Moder, Søskende eller Børn at sørge for.

Resultaterne af Undersøgelserne med Hensyn til, som Hr. Svejstrup siger, hvorledes Kostudgifterne fordeler sig paa de enkelte Spise- og Drikkevarer, og hvilken Indflydelse Velstanden (!) har paa Fordelingen, er særlig mærkelige, men formenes ikke at kunne interessere andre end danske, da jo Levnedsmidlernes Pris og derved deres Værdi er saa forskellig i de forskellige Lande.

Efter denne Oversigt over det fortrinlige Undersøgelsesarbejde, med et Ord: altsaa denne rent objektive Fremstilling af de faktiske Forhold, hvorunder de københavnske Syersker lever, (og jeg tvivler ikke om, at de for mange andre Landes Vedkommende ikke er synderlig bedre), vilde jeg i Grunden intet have at kunne tilføje. Tallene skulde man synes her vilde tale bedre end Ord.

Naar jeg imidlertid gaar ud fra, at vor demokratiske Tid har søgt at hæve Haandværket, det legemlige Arbejde i nogenlunde Niveau med Hjernens aandelige Arbejde, undertiden endog paa dette sidstes Bekostning, og tillige, at dette Haandarbejde - hvorunder ogsaa Madlavning, Husvæsen sorterer, - gennem Aarhundreder har været det eneste eller i heldigste Fald mest naturlige og passende Livsarbejde for vort Køn (om Kvindens Aandsarbejde er her altsaa ikke Tale), da kan jeg ikke andet end udtale min Forundring over dets uretfærdige Værdsættelse.

Vi har alle været med til det, Kvinderne selv har undervurderet deres Arbejde ligesaa meget, som Mændene har gjort det.

Og naar man saa ved, at til Eks. Syerskerne i København faar deres Arbejde saa slet betalt, at de som oftest lever paa Sulteføde og derfor mangfoldige Syersker bevisligt tyr til Prostitutionen for at kunne faa det Brød, de i deres Ansigtens Sved ikke kunne erhverve sig, da ved jeg ikke, om man kan slaa sig til Ro med

den almindelige, urgamle Trøst, at Kvinder spiser mindre og har færre legemlige Fornødenheder end Mænd, eller forat sige det mere poetisk skønt: slaar sig til Ro med Goethes Forsikring:

"Wer nicht sein Brod mit Thränen asz,

Wer nicht die kummervollen Nächte

auf seinem Bette weinend sas,

Der kennt euch nicht, Ihr himlischen Mächte!"¹

Hvilken himmelsk Magt der skjuler sig i Sult, vil jeg lade staa som et aabent Spørgsmaal.

Mændene er bange for Kvindernes Konkurrence paa deres mange, forskelligartede Omraader, men vi Kvinder har hidtil kun haft ét, som tilmed skulde være ét med das ewig weibliche, og her har vi gennem umindelige Tider maattet taale Mændenes Konkurrence, uden at vi nogensinde har knurret derover eller søgt at blive af med den.

Ja Konkurrence er egenlig et altfor tolerant Navn at give dette Overgreb; thi saasart det gjaldt de mere eller mindre slet lønnede Pladser som Kokkepigenes, Husjomfruernes, da konkurrerede Mændene slet ikke, men naar dette Kvindearbejde kunde drives op til virkeligt Pengeværd, Kokke i Hoteller, Restaurationer, ikke at tale om i Rigmænds Huse, hvor Kunsten at lave god Mad kunde værdsættes til at fortjene en Indtægt af mange Tusender om Aaret, - ja da tog Mændene dem, og Kvinderne - de konkurrerede slet ikke.

Til Slutning vil jeg kun udtale det Haab, at et bedre, et retfærdigere Aarhundrede snart maa oprinde, da Kvinderne selv tager Initiativet mere, end de i alt Fald har gjort i Evropa, slutter sig sammen om Faguddannelsen, og mere og mere gøre de store, kvindelige Modemagasiners Mænd overflødige, endog selve Wörth i Paris.

At det kvindelige Haandarbejde maa hæves op til at blive ligestillet med Mandens Haandarbejde, og at man ikke længere, naar det gælder Værdsættelsen, spørger: "Hvor meget behøver hun for at leve? - Hvor meget kan hun undvære?"

Hvor meget kan hendes Behov reduceres til?" men: "Hvor godt og dygtigt er hendes Arbejde gjort?"

Den Trøst, at "den lavere Løn opvejes rigeligt ved, at der kun er én at forsørge, er for det første principielt meningsløst og urigtigt, og for det andet vilde den kun gælde for den ugifte Arbejderskers Vedkommende, som staar ganske ene. Jeg taler her om de mange, som har gamle Forældre eller Søkende at støtte og hjælpe.

Og hvad de gifte Syersker angaar, da viser jo dog vor ovenstaaende Oversigt, at hendes egen Kost bliver ringere, jo flere Børn hun har, og hvem tæller de Arbejderhjem, hvor Konen maa forsørge baade Mand og Børn, - enten hvor han er syg og arbejdsudygtig, eller hvor han drikker sin Fortjeneste op, eller hvor han dør, og hun er Enke!

Verdensudstillingen i Chikago har jo, i Modsætning til foregaaende Verdensudstillinger, sat sig til speciel Opgave at vise, hvilken Betydning netop Kvindernes Arbejde er naaet til hele Verden over. Den vil derfor ogsaa være det rette Sted til at paavise, til hvilke ringe Betalingsvilkaar det endnu er naaet ikke blot for Syerskernes Vedkommende men ogsaa for flere andres.

1. Oversat til dansk:

"Hvem der ej grædende fortærede sit Brød, hvem der ej gennem kummerfulde Nattevagter sad paa sit Leje, mens Taarerne flød, ej kender eder, I himmelske Magter."

Kilde

"Kvinden og samfundet" nr. 10, 1893, s. 169-77, Kvinfos kvindearkiv

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/laura-kielers-tale-ved-kvindekongressen-i-chicago>